

अथ प्रथमोऽध्यायः ॥
ईश्वरानुग्रहादेव पुंसामद्वैतवासना ।
महद्भयपरित्राणाद्विप्राणामुपजायते ॥ १ ॥
येनेदं पूरितं सर्वमात्मनैवात्मनात्मनि ।
निराकारं कथं वन्दे ह्यभिन्नं शिवमव्ययम् ॥ २ ॥
पञ्चभूतात्मकं विश्वं मरीचिजलसन्निभम् ।
कस्याप्यहो नमस्कुर्यामहमेको निरञ्जनः ॥ ३ ॥
आत्मैव केवलं सर्वं भेदाभेदो न विद्यते ।
अस्ति नास्ति कथं ब्रूयां विस्मयः प्रतिभाति मे ॥ ४ ॥
वेदान्तसारसर्वस्वं ज्ञानं विज्ञानमेव च ।
अहमात्मा निराकारः सर्वव्यापी स्वभावतः ॥ ५ ॥
यो वै सर्वात्मको देवो निष्कलो गगनोपमः ।
स्वभावनर्मलः शुद्धः स एवायं न संशयः ॥ ६ ॥
अहमेवाव्ययोऽनन्तः शुद्धविज्ञानविग्रहः ।
सुखं दुःखं न जानामि कथं कस्यापि वर्तते ॥ ७ ॥
न मानसं कर्म शुभाशुभं मे
न कायिकं कर्म शुभाशुभं मे ।
न वाचिकं कर्म शुभाशुभं मे
ज्ञानामृतं शुद्धमतीन्द्रियोऽहम् ॥ ८ ॥
मनो वै गगनाकारं मनो वै सर्वतोमुखम् ।
मनोऽतीतं मनः सर्वं न मनः परमार्थतः ॥ ९ ॥
अहमेकमिदं सर्वं व्योमातीतं निरन्तरम् ।
पश्यामि कथमात्मानं प्रत्यक्षं वा तिरोहितम् ॥ १० ॥
त्वमेवमेकं हि कथं न बुध्यसे
समं हि सर्वेषु विमृष्टमव्ययम् ।
सदोदितोऽसि त्वमखण्डितः प्रभो
दिवा च नक्तं च कथं हि मन्यसे ॥ ११ ॥
आत्मानं सततं विद्धि सर्वत्रैकं निरन्तरम् ।
अहं ध्याता परं ध्येयमखण्डं खण्ड्यते कथम् ॥ १२ ॥
न जातो न मृतोऽसि त्वं न ते देहः कदाचन ।
सर्वं ब्रह्मेति विख्यातं ब्रवीति बहुधा श्रुतिः ॥ १३ ॥
स बाह्याभ्यन्तरोऽसि त्वं शिवः सर्वत्र सर्वदा ।

इतस्ततः कथं भ्रान्तः प्रधावसि पिशाचवत् ॥ १४ ॥
 संयोगश्च वियोगश्च वर्तते न च ते न मे ।
 न त्वं नाहं जगन्नेदं सर्वमात्मैव केवलम् ॥ १५ ॥
 शब्दादिपञ्चकस्यास्य नैवासि त्वं न ते पुनः ।
 त्वमेव परमं तत्त्वमतः किं परितप्यसे ॥ १६ ॥
 जन्म मृत्युर्न ते चित्तं बन्धमोक्षौ शुभाशुभौ ।
 कथं रोदिषि रे वत्स नामरूपं न ते न मे ॥ १७ ॥
 अहो चित्तं कथं भ्रान्तः प्रधावसि पिशाचवत् ।
 अभिन्नं पश्य चात्मानं रागत्यागात्सुखी भव ॥ १८ ॥
 त्वमेव तत्त्वं हि विकारवर्जितं
 निष्कम्पमेकं हि विमोक्षविग्रहम् ।
 न ते च रागो ह्यथवा विरागः
 कथं हि सन्तप्यसि कामकामतः ॥ १९ ॥
 वदन्ति श्रुतयः सर्वाः निर्गुणं शुद्धमव्ययम् ।
 अशरीरं समं तत्त्वं तन्मां विद्धि न संशयः ॥ २० ॥
 साकारमनृतं विद्धि निराकारं निरन्तरम् ।
 एतत्तत्त्वोपदेशेन न पुनर्भवसम्भवः ॥ २१ ॥
 एकमेव समं तत्त्वं वदन्ति हि विपश्चितः ।
 रागत्यागात्पुनश्चित्तमेकानेकं न विद्यते ॥ २२ ॥
 अनात्मरूपं च कथं समाधि-
 रात्मस्वरूपं च कथं समाधिः ।
 अस्तीति नास्तीति कथं समाधि-
 मोक्षस्वरूपं यदि सर्वमेकम् ॥ २३ ॥
 विशुद्धोऽसि समं तत्त्वं विदेहस्त्वमजोऽव्ययः ।
 जानामीह न जानामीत्यात्मानं मन्यसे कथम् ॥ २४ ॥
 तत्त्वमस्यादिवाक्येन स्वात्मा हि प्रतिपादितः ।
 नेति नेति श्रुतिर्ब्रूयादनृतं पाञ्चभौतिकम् ॥ २५ ॥
 आत्मन्येवात्मना सर्वं त्वया पूर्णं निरन्तरम् ।
 ध्याता ध्यानं न ते चित्तं निर्लज्जं ध्यायते कथम् ॥ २६ ॥
 शिवं न जानामि कथं वदामि
 शिवं न जानामि कथं भजामि ।
 अहं शिवश्चेत्परमार्थतत्त्वं
 समस्वरूपं गगनोपमं च ॥ २७ ॥
 नाहं तत्त्वं समं तत्त्वं कल्पनाहेतुवर्जितम् ।
 ग्राह्यग्राहकनिर्मुक्तं स्वसंवेद्यं कथं भवेत् ॥ २८ ॥
 अनन्तरूपं न हि वस्तु किञ्चि-

तत्त्वस्वरूपं न हि वस्तु किञ्चित् ।
 आत्मैकरूपं परमार्थतत्त्वं
 न हिंसको वापि न चाप्यहिंसा ॥ २९ ॥
 विशुद्धोऽसि समं तत्त्वं विदेहमजमव्ययम् ।
 विभ्रमं कथमात्मार्थं विभ्रान्तोऽहं कथं पुनः ॥ ३० ॥
 घटे भिन्ने घटाकाशं सुलीनं भेदवर्जितम् ।
 शिवेन मनसा शुद्धो न भेदः प्रतिभाति मे ॥ ३१ ॥
 न घटो न घटाकाशो न जीवो न जीवविग्रहः ।
 केवलं ब्रह्म संविद्धि वेद्यवेदकवर्जितम् ॥ ३२ ॥
 सर्वत्र सर्वदा सर्वमात्मानं सततं ध्रुवम् ।
 सर्वं शून्यमशून्यं च तन्मां विद्धि न संशयः ॥ ३३ ॥
 वेदा न लोका न सुरा न यज्ञा
 वर्णाश्रमो नैव कुलं न जातिः ।
 न धूममार्गो न च दीप्तिमार्गो
 ब्रह्मैकरूपं परमार्थतत्त्वम् ॥ ३४ ॥
 व्याप्यव्यापकनिर्मुक्तः त्वमेकः सफलं यदि ।
 प्रत्यक्षं चापरोक्षं च ह्यात्मानं मन्यसे कथम् ॥ ३५ ॥
 अद्वैतं केचिदिच्छन्ति द्वैतमिच्छन्ति चापरे ।
 समं तत्त्वं न विन्दन्ति द्वैताद्वैतविवर्जितम् ॥ ३६ ॥
 श्वेतादिवर्णरहितं शब्दादिगुणवर्जितम् ।
 कथयन्ति कथं तत्त्वं मनोवाचामगोचरम् ॥ ३७ ॥
 यदाऽनृतमिदं सर्वं देहादिगगनोपमम् ।
 तदा हि ब्रह्म संवेत्ति न ते द्वैतपरम्परा ॥ ३८ ॥
 परेण सहजात्मापि ह्यभिन्नः प्रतिभाति मे ।
 व्योमाकारं तथैवैकं ध्याता ध्यानं कथं भवेत् ॥ ३९ ॥
 यत्करोमि यदशनामि यज्जुहोमि ददामि यत् ।
 एतत्सर्वं न मे किञ्चिद्विशुद्धोऽहमजोऽव्ययः ॥ ४० ॥
 सर्वं जगद्विद्धि निराकृतीदं
 सर्वं जगद्विद्धि विकारहीनम् ।
 सर्वं जगद्विद्धि विशुद्धदेहं
 सर्वं जगद्विद्धि शिवैकरूपम् ॥ ४१ ॥
 तत्त्वं त्वं न हि सन्देहः किं जानाम्यथवा पुनः ।
 असंवेद्यं स्वसंवेद्यमात्मानं मन्यसे कथम् ॥ ४२ ॥
 मायाऽमाया कथं तात छायाऽच्छाया न विद्यते ।
 तत्त्वमेकमिदं सर्वं व्योमाकारं निरञ्जनम् ॥ ४३ ॥
 आदिमध्यान्तमुक्तोऽहं न बद्धोऽहं कदाचन ।

स्वभावनर्मलः शुद्ध इति मे निश्चिता मतिः ॥ ४४ ॥
 महदादि जगत्सर्वं न किञ्चित्प्रतिभाति मे ।
 ब्रह्मैव केवलं सर्वं कथं वर्णाश्रमस्थितिः ॥ ४५ ॥
 जानामि सर्वथा सर्वमहमेको निरन्तरम् ।
 निरालम्बमशून्यं च शून्यं व्योमादिपञ्चकम् ॥ ४६ ॥
 न षण्डो न पुमान्न स्त्री न बोधो नैव कल्पना ।
 सानन्दो वा निरानन्दमात्मानं मन्यसे कथम् ॥ ४७ ॥
 षडङ्गयोगान्न तु नैव शुद्धं
 मनोविनाशान्न तु नैव शुद्धम् ।
 गुरूपदेशान्न तु नैव शुद्धं
 स्वयं च तत्त्वं स्वयमेव बुद्धम् ॥ ४८ ॥
 न हि पञ्चात्मको देहो विदेहो वर्तते न हि ।
 आत्मैव केवलं सर्वं तुरीयं च त्रयं कथम् ॥ ४९ ॥
 न बद्धो नैव मुक्तोऽहं न चाहं ब्रह्मणः पृथक् ।
 न कर्ता न च भोक्ताहं व्याप्यव्यापकवर्जितः ॥ ५० ॥
 यथा जलं जले न्यस्तं सलिलं भेदवर्जितम् ।
 प्रकृतिं पुरुषं तद्वदभिन्नं प्रतिभाति मे ॥ ५१ ॥
 यदि नाम न मुक्तोऽसि न बद्धोऽसि कदाचन ।
 साकारं च निराकारमात्मानं मन्यसे कथम् ॥ ५२ ॥
 जानामि ते परं रूपं प्रत्यक्षं गगनोपमम् ।
 यथा परं हि रूपं यन्मरीचिजलसन्निभम् ॥ ५३ ॥
 न गुरुर्नोपदेशश्च न चोपाधिर्न मे क्रिया ।
 विदेहं गगनं विद्धि विशुद्धोऽहं स्वभावतः ॥ ५४ ॥
 विशुद्धोऽस्य शरीरोऽसि न ते चित्तं परात्परम् ।
 अहं चात्मा परं तत्त्वमिति वक्तुं न लज्जसे ॥ ५५ ॥
 कथं रोदिषि रे चित्तं ह्यात्मैवात्मात्मना भव ।
 पिब वत्स कलातीतमद्वैतं परमामृतम् ॥ ५६ ॥
 नैव बोधो न चाबोधो न बोधाबोध एव च ।
 यस्येदृशः सदा बोधः स बोधो नान्यथा भवेत् ॥ ५७ ॥
 ज्ञानं न तर्को न समाधियोगो
 न देशकालौ न गुरूपदेशः ।
 स्वभावसंवित्तरहं च तत्त्व-
 माकाशकल्पं सहजं ध्रुवं च ॥ ५८ ॥
 न जातोऽहं मृतो वापि न मे कर्म शुभाशुभम् ।
 विशुद्धं निर्गुणं ब्रह्म बन्धो मुक्तिः कथं मम ॥ ५९ ॥
 यदि सर्वगतो देवः स्थिरः पूर्णो निरन्तरः ।

अन्तरं हि न पश्यामि स बाह्याभ्यन्तरः कथम् ॥ ६० ॥
 स्फुरत्येव जगत्कृत्स्नमखण्डितनिरन्तरम् ।
 अहो मायामहामोहो द्वैताद्वैतविकल्पना ॥ ६१ ॥
 साकारं च निराकारं नेति नेतीति सर्वदा ।
 भेदाभेदविनिर्मुक्तो वर्तते केवलः शिवः ॥ ६२ ॥
 न ते च माता च पिता च बन्धुः
 न ते च पत्नी न सुतश्च मित्रम् ।
 न पक्षपाती न विपक्षपातः
 कथं हि संतप्तिरियं हि चित्ते ॥ ६३ ॥
 दिवा नक्तं न ते चित्तं उदयास्तमयौ न हि ।
 विदेहस्य शरीरत्वं कल्पयन्ति कथं बुधाः ॥ ६४ ॥
 नाविभक्तं विभक्तं च न हि दुःखसुखादि च ।
 न हि सर्वमसर्वं च विद्धि चात्मानमव्ययम् ॥ ६५ ॥
 नाहं कर्ता न भोक्ता च न मे कर्म पुराऽधुना ।
 न मे देहो विदेहो वा निर्ममेति ममेति किम् ॥ ६६ ॥
 न मे रागादिको दोषो दुःखं देहादिकं न मे ।
 आत्मानं विद्धि मामेकं विशालं गगनोपमम् ॥ ६७ ॥
 सखे मनः किं बहुजल्पितेन
 सखे मनः सर्वमिदं वितर्क्यम् ।
 यत्सारभूतं कथितं मया ते
 त्वमेव तत्त्वं गगनोपमोऽसि ॥ ६८ ॥
 येन केनापि भावेन यत्र कुत्र मृता अपि ।
 योगिनस्तत्र लीयन्ते घटाकाशमिवाम्बरे ॥ ६९ ॥
 तीर्थे चान्त्यजगेहे वा नष्टस्मृतिरपि त्यजन् ।
 समकाले तनुं मुक्तः कैवल्यव्यापको भवेत् ॥ ७० ॥
 धर्मार्थकाममोक्षांश्च द्विपदादिचराचरम् ।
 मन्यन्ते योगिनः सर्वं मरीचिजलसन्निभम् ॥ ७१ ॥
 अतीतानागतं कर्म वर्तमानं तथैव च ।
 न करोमि न भुञ्जामि इति मे निश्चला मतिः ॥ ७२ ॥
 शून्यागारे समरसपूत-
 स्तिष्ठन्नेकः सुखमवधूतः ।
 चरति हि नग्नस्त्यक्त्वा गर्वं
 विन्दति केवलमात्मनि सर्वम् ॥ ७३ ॥
 त्रितयतुरीयं नहि नहि यत्र
 विन्दति केवलमात्मनि तत्र ।
 धर्माधर्मौ नहि नहि यत्र

बद्धो मुक्तः कथमिह तत्र ॥ ७४ ॥
 विन्दति विन्दति नहि नहि मन्त्रं
 छन्दोलक्षणं नहि नहि तन्त्रम् ।
 समरसमग्नो भावितपूतः
 प्रलपितमेतत्परमवधूतः ॥ ७५ ॥
 सर्वशून्यमशून्यं च सत्यासत्यं न विद्यते ।
 स्वभावभावतः प्रोक्तं शास्त्रसंवित्तिपूर्वकम् ॥ ७६ ॥
 इति प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥
 बालस्य वा विषयभोगरतस्य वापि
 मूर्खस्य सेवकजनस्य गृहस्थितस्य ।
 एतद्गुरोः किमपि नैव न चिन्तनीयं
 रत्नं कथं त्यजति कोऽप्यशुचौ प्रविष्टम् ॥ १ ॥
 नैवात्र काव्यगुण एव तु चिन्तनीयो
 ग्राह्यः परं गुणवता खलु सार एव ।
 सिन्दूरचित्ररहिता भुवि रूपशून्या
 पारं न किं नयति नौरिह गन्तुकामान् ॥ २ ॥
 प्रयत्नेन विना येन निश्चलेन चलाचलम् ।
 ग्रस्तं स्वभावतः शान्तं चैतन्यं गगनोपमम् ॥ ३ ॥
 अयत्नाच्छालयेद्यस्तु एकमेव चराचरम् ।
 सर्वगं तत्कथं भिन्नमद्वैतं वर्तते मम ॥ ४ ॥
 अहमेव परं यस्मात्सारात्सारतरं शिवम् ।
 गमागमविनिर्मुक्तं निर्विकल्पं निराकुलम् ॥ ५ ॥
 सर्वावयवनिर्मुक्तं तथाहं त्रिदशार्चितम् ।
 संपूर्णत्वान्न गृह्णामि विभागं त्रिदशादिकम् ॥ ६ ॥
 प्रमादेन न सन्देहः किं करिष्यामि वृत्तिमान् ।
 उत्पद्यन्ते विलीयन्ते बुद्बुदाश्च यथा जले ॥ ७ ॥
 महदादीनि भूतानि समाप्यैवं सदैव हि ।
 मृदुद्रव्येषु तीक्ष्णेषु गुडेषु कटुकेषु च ॥ ८ ॥
 कटुत्वं चैव शैत्यत्वं मृदुत्वं च यथा जले ।
 प्रकृतिः पुरुषस्तद्वदभिन्नं प्रतिभाति मे ॥ ९ ॥
 सर्वाख्यारहितं यद्यत्सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरं परम् ।
 मनोबुद्धीन्द्रियातीतमकलङ्कं जगत्पतिम् ॥ १० ॥
 ईदृशं सहजं यत्र अहं तत्र कथं भवेत् ।
 त्वमेव हि कथं तत्र कथं तत्र चराचरम् ॥ ११ ॥
 गगनोपमं तु यत्प्रोक्तं तदेव गगनोपमम् ।

चैतन्यं दोषहीनं च सर्वज्ञं पूर्णमेव च ॥ १२ ॥
 पृथिव्यां चरितं नैव मारुतेन च वाहितम् ।
 वरिणा पिहितं नैव तेजोमध्ये व्यवस्थितम् ॥ १३ ॥
 आकाशं तेन संव्याप्तं न तद्व्याप्तं च केनचित् ।
 स बाह्याभ्यन्तरं तिष्ठत्यवच्छिन्नं निरन्तरम् ॥ १४ ॥
 सूक्ष्मत्वात्तददृश्यत्वान्निर्गुणत्वाच्च योगिभिः ।
 आलम्बनादि यत्प्रोक्तं क्रमादालम्बनं भवेत् ॥ १५ ॥
 सतताऽभ्यासयुक्तस्तु निरालम्बो यदा भवेत् ।
 तल्लयाल्लीयते नान्तर्गुणदोषविवर्जितः ॥ १६ ॥
 विष्विष्वस्य रौद्रस्य मोहमूर्च्छाप्रदस्य च ।
 एकमेव विनाशाय ह्यमोघं सहजामृतम् ॥ १७ ॥
 भावगम्यं निराकारं साकारं दृष्टिगोचरम् ।
 भावाभावविनिर्मुक्तमन्तरालं तदुच्यते ॥ १८ ॥
 बाह्यभावं भवेद्विश्वमन्तः प्रकृतिरुच्यते ।
 अन्तरादन्तरं ज्ञेयं नारिकेलफलाम्बुवत् ॥ १९ ॥
 भ्रान्तिज्ञानं स्थितं बाह्यं सम्यग्ज्ञानं च मध्यगम् ।
 मध्यान्मध्यतरं ज्ञेयं नारिकेलफलाम्बुवत् ॥ २० ॥
 पौर्णमास्यां यथा चन्द्र एक एवातिनिर्मलः ।
 तेन तत्सदृशं पश्येद्विधादृष्टिर्विपर्ययः ॥ २१ ॥
 अनेनैव प्रकारेण बुद्धिभेदो न सर्वगः ।
 दाता च धीरतामेति गीयते नामकोटिभिः ॥ २२ ॥
 गुरुप्रज्ञाप्रसादेन मूर्खो वा यदि पण्डितः ।
 यस्तु संबुध्यते तत्त्वं विरक्तो भवसागरात् ॥ २३ ॥
 रागेद्वेषविनिर्मुक्तः सर्वभूतहिते रतः ।
 दृढबोधश्च धीरश्च स गच्छेत्परमं पदम् ॥ २४ ॥
 घटे भिन्ने घटाकाश आकाशे लीयते यथा ।
 देहाभावे तथा योगी स्वरूपे परमात्मनि ॥ २५ ॥
 उक्तेयं कर्मयुक्तानां मतिर्यान्तेऽपि सा गतिः ।
 न चोक्ता योगयुक्तानां मतिर्यान्तेऽपि सा गतिः ॥ २६ ॥
 या गतिः कर्मयुक्तानां सा च वागिन्द्रियाद्वदेत् ।
 योगिनां या गतिः क्वापि ह्यकथ्या भवतोर्जिता ॥ २७ ॥
 एवं ज्ञात्वा त्वमुं मार्गं योगिनां नैव कल्पितम् ।
 विकल्पवर्जनं तेषां स्वयं सिद्धिः प्रवर्तते ॥ २८ ॥
 तीर्थे वान्त्यजगेहे वा यत्र कुत्र मृतोऽपि वा ।
 न योगी पश्यते गर्भं परे ब्रह्मणि लीयते ॥ २९ ॥
 सहजमजमचिन्त्यं यस्तु पश्येत्स्वरूपं

घटति यदि यथेष्टं लिप्यते नैव दोषैः ।
 सकृदपि तदभावात्कर्म किञ्चिन्नकुर्यात्
 तदपि न च विबद्धः संयमी वा तपस्वी ॥ ३० ॥
 निरामयं निष्प्रतिमं निराकृतिं
 निराश्रयं निर्वपुषं निराशिषम् ।
 निर्द्वन्द्वनिर्मोहमलुप्तशक्तिकं
 तमीशमात्मानमुपैति शाश्वतम् ॥ ३१ ॥
 वेदो न दीक्षा न च मुण्डनक्रिया
 गुरुर्न शिष्यो न च यन्त्रसम्पदः ।
 मुद्रादिकं चापि न यत्र भासते
 तमीशमात्मानमुपैति शाश्वतम् ॥ ३२ ॥
 न शाम्भवं शाक्तिकमानवं न वा
 पिण्डं च रूपं च पदादिकं न वा ।
 आरम्भनिष्पत्तिघटादिकं च नो
 तमीशमात्मानमुपैति शाश्वतम् ॥ ३३ ॥
 यस्य स्वरूपात्सचराचरं जग-
 दुत्पद्यते तिष्ठति लीयतेऽपि वा ।
 पयोविकारादिव फेनबुद्बुदा-
 स्तमीशमात्मानमुपैति शाश्वतम् ॥ ३४ ॥
 नासानिरोधो न च दृष्टिरासनं
 बोधोऽप्यबोधोऽपि न यत्र भासते ।
 नाडीप्रचारोऽपि न यत्र किञ्चि-
 त्तमीशमात्मानमुपैति शाश्वतम् ॥ ३५ ॥
 नानात्वमेकत्वमुभत्वमन्यता
 अणुत्वदीर्घत्वमहत्त्वशून्यता ।
 मानत्वमेयत्वसमत्ववर्जितं
 तमीशमात्मानमुपैति शाश्वतम् ॥ ३६ ॥
 सुसंयमी वा यदि वा न संयमी
 सुसंग्रही वा यदि वा न संग्रही ।
 निष्कर्मको वा यदि वा सकर्मक-
 स्तमीशमात्मानमुपैति शाश्वतम् ॥ ३७ ॥
 मनो न बुद्धिर्न शरीरमिन्द्रियं
 तन्मात्रभूतानि न भूतपञ्चकम् ।
 अहंकृतिश्चापि वियत्स्वरूपकं
 तमीशमात्मानमुपैति शाश्वतम् ॥ ३८ ॥
 विधौ निरोधे परमात्मतां गते

न योगिनश्चेतसि भेदवर्जिते ।
 शौचं न वाशौचमलिङ्गभावना
 सर्वं विधेयं यदि वा निषिध्यते ॥ ३९ ॥
 मनो वचो यत्र न शक्तमीरितुं
 नूनं कथं तत्र गुरूपदेशता ।
 इमां कथामुक्तवतो गुरोस्त-
 द्युक्तस्य तत्त्वं हि समं प्रकाशते ॥ ४० ॥
 इति द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥
 गुणविगुणविभागो वर्तते नैव किञ्चित्
 रतिविरतिविहीनं निर्मलं निष्प्रपञ्चम् ।
 गुणविगुणविहीनं व्यापकं विश्वरूपं
 कथमहमिह वन्दे व्योमरूपं शिवं वै ॥ १ ॥
 श्वेतादिवर्णरहितो नियतं शिवश्च
 कार्यं हि कारणमिदं हि परं शिवश्च ।
 एवं विकल्परहितोऽहमलं शिवश्च
 स्वात्मानमात्मनि सुमित्र कथं नमामि ॥ २ ॥
 निर्मूलमूलरहितो हि सदोदितोऽहं
 निर्धूमधूमरहितो हि सदोदितोऽहम् ।
 निर्दीपदीपरहितो हि सदोदितोऽहं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३ ॥
 निष्कामकाममिह नाम कथं वदामि
 निःसङ्गसङ्गमिह नाम कथं वदामि ।
 निःसारसाररहितं च कथं वदामि
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ४ ॥
 अद्वैतरूपमखिलं हि कथं वदामि
 द्वैतस्वरूपमखिलं हि कथं वदामि ।
 नित्यं त्वनित्यमखिलं हि कथं वदामि
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ५ ॥
 स्थूलं हि नो नहि कृशं न गतागतं हि
 आद्यन्तमध्यरहितं न परापरं हि ।
 सत्यं वदामि खलु वै परमार्थतत्त्वं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ६ ॥
 संविद्धि सर्वकरणानि नभोनिभानि
 संविद्धि सर्वविषयांश्च नभोनिभांश्च ।
 संविद्धि चैकममलं न हि बन्धमुक्तं

ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ७ ॥
 दुर्बोधबोधगहनो न भवामि तात
 दुर्लक्ष्यलक्ष्यगहनो न भवामि तात ।
 आसन्नरूपगहनो न भवामि तात
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ८ ॥
 निष्कर्मदहनो ज्वलनो भवामि
 निर्दुःखदुःखदहनो ज्वलनो भवामि ।
 निर्देहदेहदहनो ज्वलनो भवामि
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ९ ॥
 निष्पापपापदहनो हि हुताशनोऽहं
 निर्धर्मधर्मदहनो हि हुताशनोऽहम् ।
 निर्बन्धबन्धदहनो हि हुताशनोऽहं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ १० ॥
 निर्भावभावरहितो न भवामि वत्स
 निर्योगयोगरहितो न भवामि वत्स ।
 निश्चित्तचित्तरहितो न भवामि वत्स
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ११ ॥
 निर्मोहमोहपदवीति न मे विकल्पो
 निःशोकशोकपदवीति न मे विकल्पः ।
 निर्लोभलोभपदवीति न मे विकल्पो
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ १२ ॥
 संसारसन्ततिलता न च मे कदाचित्
 सन्तोषसन्ततिसुखो न च मे कदाचित् ।
 अज्ञानबन्धनमिदं न च मे कदाचित्
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ १३ ॥
 संसारसन्ततिरजो न च मे विकारः
 सन्तापसन्ततितमो न च मे विकारः ।
 सत्त्वं स्वधर्मजनकं न च मे विकारो
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ १४ ॥
 सन्तापदुःखजनको न विधिः कदाचित्
 सन्तापयोगजनितं न मनः कदाचित् ।
 यस्मादहङ्कृतिरियं न च मे कदाचित्
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ १५ ॥
 निष्कम्पकम्पनिधनं न विकल्पकल्पं
 स्वप्नप्रबोधनिधनं न हिताहितं हि ।
 निःसारसारनिधनं न चराचरं हि

ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ १६ ॥
 नो वेद्यवेदकमिदं न च हेतुतर्क्यं
 वाचामगोचरमिदं न मनो न बुद्धिः ।
 एवं कथं हि भवतः कथयामि तत्त्वं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ १७ ॥
 निर्भिन्नभिन्नरहितं परमार्थतत्त्व-
 मन्तर्बहिर्न हि कथं परमार्थतत्त्वम् ।
 प्राक्सम्भवं न च रतं नहि वस्तु किञ्चित्
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ १८ ॥
 रागादिदोषरहितं त्वहमेव तत्त्वं
 दैवादिदोषरहितं त्वहमेव तत्त्वम् ।
 संसारशोकरहितं त्वहमेव तत्त्वं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ १९ ॥
 स्थानत्रयं यदि च नेति कथं तुरीयं
 कालत्रयं यदि च नेति कथं दिशश्च ।
 शान्तं पदं हि परमं परमार्थतत्त्वं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २० ॥
 दीर्घो लघुः पुनरितीह न मे विभागो
 विस्तारसंकटमितीह न मे विभागः ।
 कोणं हि वर्तुलमितीह न मे विभागो
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २१ ॥
 मातापितादि तनयादि न मे कदाचित्
 जातं मृतं न च मनो न च मे कदाचित् ।
 निर्व्याकुलं स्थिरमिदं परमार्थतत्त्वं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २२ ॥
 शुद्धं विशुद्धमविचारमनन्तरूपं
 निर्लेपलेपमविचारमनन्तरूपम् ।
 निष्खण्डखण्डमविचारमनन्तरूपं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २३ ॥
 ब्रह्मादयः सुरगणाः कथमत्र सन्ति
 स्वर्गादयो वसतयः कथमत्र सन्ति ।
 यद्येकरूपममलं परमार्थतत्त्वं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २४ ॥
 निर्नेति नेति विमलो हि कथं वदामि
 निःशेषशेषविमलो हि कथं वदामि ।
 निर्लिङ्गलिङ्गविमलो हि कथं वदामि

ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २५ ॥
 निष्कर्मकर्मपरमं सततं करोमि
 निःसङ्गसङ्गरहितं परमं विनोदम् ।
 निर्देहदेहरहितं सततं विनोदं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २६ ॥
 मायाप्रपञ्चरचना न च मे विकारः ।
 कौटिल्यदम्भरचना न च मे विकारः ।
 सत्यानृतेति रचना न च मे विकारो
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २७ ॥
 सन्ध्यादिकालरहितं न च मे वियोगो-
 ह्यन्तः प्रबोधरहितं बधिरो न मूकः ।
 एवं विकल्परहितं न च भावशुद्धं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २८ ॥
 निर्नाथनाथरहितं हि निराकुलं वै
 निश्चितचित्तविगतं हि निराकुलं वै ।
 संविद्धि सर्वविगतं हि निराकुलं वै
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ २९ ॥
 कान्तारमन्दिरमिदं हि कथं वदामि
 संसिद्धसंशयमिदं हि कथं वदामि ।
 एवं निरन्तरसमं हि निराकुलं वै
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३० ॥
 निर्जीवजीवरहितं सततं विभाति
 निर्बीजबीजरहितं सततं विभाति ।
 निर्वाणबन्धरहितं सततं विभाति
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३१ ॥
 सम्भूतिवर्जितमिदं सततं विभाति
 संसारवर्जितमिदं सततं विभाति ।
 संहारवर्जितमिदं सततं विभाति
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३२ ॥
 उल्लेखमात्रमपि ते न च नामरूपं
 निर्भिन्नभिन्नमपि ते न हि वस्तु किञ्चित् ।
 निर्लज्जमानस करोषि कथं विषादं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३३ ॥
 किं नाम रोदिषि सखे न जरा न मृत्युः
 किं नाम रोदिषि सखे न च जन्म दुःखम् ।
 किं नाम रोदिषि सखे न च ते विकारो

ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३४ ॥
 किं नाम रोदिषि सखे न च ते स्वरूपं
 किं नाम रोदिषि सखे न च ते विरूपम् ।
 किं नाम रोदिषि सखे न च ते वयांसि
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३५ ॥
 किं नाम रोदिषि सखे न च ते वयांसि
 किं नाम रोदिषि सखे न च ते मनांसि ।
 किं नाम रोदिषि सखे न तवेन्द्रियाणि
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३६ ॥
 किं नाम रोदिषि सखे न च तेऽस्ति कामः
 किं नाम रोदिषि सखे न च ते प्रलोभः ।
 किं नाम रोदिषि सखे न च ते विमोहो
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३७ ॥
 ऐश्वर्यमिच्छसि कथं न च ते धनानि
 ऐश्वर्यमिच्छसि कथं न च ते हि पत्नी ।
 ऐश्वर्यमिच्छसि कथं न च ते ममेति
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३८ ॥
 लिङ्गप्रपञ्चजनुषी न च ते न मे च
 निर्लज्जमानसमिदं च विभाति भिन्नम् ।
 निर्भेदभेदरहितं न च ते न मे च
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ३९ ॥
 नो वाणुमात्रमपि ते हि विरागरूपं
 नो वाणुमात्रमपि ते हि सरागरूपम् ।
 नो वाणुमात्रमपि ते हि सकामरूपं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ४० ॥
 ध्याता न ते हि हृदये न च ते समाधि-
 ध्यानं न ते हि हृदये न बहिः प्रदेशः ।
 ध्येयं न चेति हृदये न हि वस्तु कालो
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ४१ ॥
 यत्सारभूतमखिलं कथितं मया ते
 न त्वं न मे न महतो न गुरुर्न न शिष्यः ।
 स्वच्छन्दरूपसहजं परमार्थतत्त्वं
 ज्ञानामृतं समरसं गगनोपमोऽहम् ॥ ४२ ॥
 कथमिह परमार्थं तत्त्वमानन्दरूपं
 कथमिह परमार्थं नैवमानन्दरूपम् ।
 कथमिह परमार्थं ज्ञानविज्ञानरूपं

यदि परमहमेकं वर्तते व्योमरूपम् ॥ ४३ ॥
 दहनपवनहीनं विद्धि विज्ञानमेक-
 मवनिजलविहीनं विद्धि विज्ञानरूपम् ।
 समगमनविहीनं विद्धि विज्ञानमेकं
 गगनमिव विशालं विद्धि विज्ञानमेकम् ॥ ४४ ॥
 न शून्यरूपं न विशून्यरूपं
 न शुद्धरूपं न विशुद्धरूपम् ।
 रूपं विरूपं न भवामि किञ्चित्
 स्वरूपरूपं परमार्थतत्त्वम् ॥ ४५ ॥
 मुञ्च मुञ्च हि संसारं त्यागं मुञ्च हि सर्वथा ।
 त्यागात्यागविषं शुद्धममृतं सहजं ध्रुवम् ॥ ४६ ॥
 इति तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥
 नावाहनं नैव विसर्जनं वा
 पुष्पाणि पत्राणि कथं भवन्ति ।
 ध्यानानि मन्त्राणि कथं भवन्ति
 समासमं चैव शिवार्चनं च ॥ १ ॥
 न केवलं बन्धविवन्धमुक्तो
 न केवलं शुद्धविशुद्धमुक्तः ।
 न केवलं योगवियोगमुक्तः
 स वै विमुक्तो गगनोपमोऽहम् ॥ २ ॥
 सञ्जायते सर्वमिदं हि तथ्यं
 सञ्जायते सर्वमिदं वितथ्यम् ।
 एवं विकल्पो मम नैव जातः
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ ३ ॥
 न साञ्जनं चैव निरञ्जनं वा
 न चान्तरं वापि निरन्तरं वा ।
 अन्तर्विभन्नं न हि मे विभाति
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ ४ ॥
 अबोधबोधो मम नैव जातो
 बोधस्वरूपं मम नैव जातम् ।
 निर्बोधबोधं च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ ५ ॥
 न धर्मयुक्तो न च पापयुक्तो
 न बन्धयुक्तो न च मोक्षयुक्तः ।
 युक्तं त्वयुक्तं न च मे विभाति

स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ ६ ॥
 परापरं वा न च मे कदाचित्
 मध्यस्थभावो हि न चारिमित्रम् ।
 हिताहितं चापि कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ ७ ॥
 नोपासको नैवमुपास्यरूपं
 न चोपदेशो न च मे क्रिया च ।
 संवित्स्वरूपं च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ ८ ॥
 नो व्यापकं व्याप्यमिहास्ति किञ्चित्
 न चालयं वापि निरालयं वा ।
 अशून्यशून्यं च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ ९ ॥
 न ग्राहको ग्राह्यकमेव किञ्चित्
 न कारणं वा मम नैव कार्यम् ।
 अचिन्त्यचिन्त्यं च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ १० ॥
 न भेदकं वापि न चैव भेद्यं
 न वेदकं वा मम नैव वेद्यम् ।
 गतागतं तात कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ ११ ॥
 न चास्ति देहो न च मे विदेहो
 बुद्धिर्मनो मे न हि चेन्द्रियाणि ।
 रागो विरागश्च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ १२ ॥
 उल्लेखमात्रं न हि भिन्नमुच्चै-
 रुल्लेखमात्रं न तिरोहितं वै ।
 समासमं मित्र कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ १३ ॥
 जितेन्द्रियोऽहं त्वजितेन्द्रियो वा
 न संयमो मे नियमो न जातः ।
 जयाजयौ मित्र कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ १४ ॥
 अमूर्तमूर्तिर्न च मे कदाचि-
 दाद्यन्तमध्यं न च मे कदाचित् ।
 बलाबलं मित्र कथं वदामि

स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ १५ ॥
 मृतामृतं वापि विषाविषं च
 सञ्जायते तात न मे कदाचित् ।
 अशुद्धशुद्धं च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ १६ ॥
 स्वप्नः प्रबोधो न च योगमुद्रा
 नक्तं दिवा वापि न मे कदाचित् ।
 अतुर्यतुर्यं च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ १७ ॥
 संविद्धि मां सर्वविसर्वमुक्तं
 माया विमाया न च मे कदाचित् ।
 सन्ध्यादिकं कर्म कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ १८ ॥
 संविद्धि मां सर्वसमाधियुक्तं
 संविद्धि मां लक्ष्यविलक्ष्यमुक्तम् ।
 योगं वियोगं च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ १९ ॥
 मूर्खोऽपि नाहं न च पण्डितोऽहं
 मौनं विमौनं न च मे कदाचित् ।
 तर्कं वितर्कं च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ २० ॥
 पिता च माता च कुलं न जाति-
 र्जन्मादि मृत्युर्न च मे कदाचित् ।
 स्नेहं विमोहं च कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ २१ ॥
 अस्तं गतो नैव सदोदितोऽहं
 तेजोवितेजो न च मे कदाचित् ।
 सन्ध्यादिकं कर्म कथं वदामि
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ २२ ॥
 असंशयं विद्धि निराकुलं मां
 असंशयं विद्धि निरन्तरं माम् ।
 असंशयं विद्धि निरञ्जनं मां
 स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ २३ ॥
 ध्यानानि सर्वाणि परित्यजन्ति
 शुभाशुभं कर्म परित्यजन्ति ।
 त्यागामृतं तात पिबन्ति धीराः

स्वरूपनिर्वाणमनामयोऽहम् ॥ २४ ॥
विन्दति विन्दति न हि न हि यत्र
छन्दोलक्षणं न हि न हि तत्र ।
समरसमग्नो भावितपूतः
प्रलपति तत्त्वं परमवधूतः ॥ २५ ॥
इति चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥
ॐ इति गदितं गगनसमं तत्
न परापरसारविचार इति ।
अविलासविलासनिराकरणं
कथमक्षरबिन्दुसमुच्चरणम् ॥ १ ॥
इति तत्त्वमसिप्रभृतिश्रुतिभिः
प्रतिपादितमात्मनि तत्त्वमसि ।
त्वमुपाधिविवर्जितसर्वसमं
किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २ ॥
अधऊर्ध्वविवर्जितसर्वसमं
बहिरन्तरवर्जितसर्वसमम् ।
यदि चैकविवर्जितसर्वसमं
किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ३ ॥
न हि कल्पितकल्पविचार इति
न हि कारणकार्यविचार इति ।
पदसन्धिविवर्जितसर्वसमं
किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ४ ॥
न हि बोधविबोधसमाधिरिति
न हि देशविदेशसमाधिरिति ।
न हि कालविकालसमाधिरिति
किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ५ ॥
न हि कुम्भनभो न हि कुम्भ इति
न हि जीववपुर्न हि जीव इति ।
न हि कारणकार्यविभाग इति
किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ६ ॥
इह सर्वनिरन्तरमोक्षपदं
लघुदीर्घविचारविहीन इति ।
न हि वतुलकोणविभाग इति
किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ७ ॥
इह शून्यविशून्यविहीन इति

इह शुद्धविशुद्धविहीन इति ।
 इह सर्वविसर्वविहीन इति
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ८ ॥
 न हि भिन्नविभिन्नविचार इति
 बहिरन्तरसन्धिविचार इति ।
 अरिमित्रविवर्जितसर्वसमं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ९ ॥
 न हि शिष्यविशिष्यस्वरूपैति
 न चराचरभेदविचार इति ।
 इह सर्वनिरन्तरमोक्षपदं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ १० ॥
 ननु रूपविरूपविहीन इति
 ननु भिन्नविभिन्नविहीन इति ।
 ननु सर्गविसर्गविहीन इति
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ११ ॥
 न गुणागुणपाशनिबन्ध इति
 मृतजीवनकर्म करोमि कथम् ।
 इति शुद्धनिरञ्जनसर्वसमं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ १२ ॥
 इह भावविभावविहीन इति
 इह कामविकामविहीन इति ।
 इह बोधतमं खलु मोक्षसमं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ १३ ॥
 इह तत्त्वनिरन्तरतत्त्वमिति
 न हि सन्धिविसन्धिविहीन इति ।
 यदि सर्वविवर्जितसर्वसमं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ १४ ॥
 अनिकेतकुटी परिवारसमं
 इहसङ्गविसङ्गविहीनपरम् ।
 इह बोधविबोधविहीनपरं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ १५ ॥
 अविकारविकारमसत्यमिति
 अविलक्षविलक्षमसत्यमिति ।
 यदि केवलमात्मनि सत्यमिति
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ १६ ॥
 इह सर्वसमं खलु जीव इति

इह सर्वनिरन्तरजीव इति ।
 इह केवलनिश्चलजीव इति
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ १७ ॥
 अविवेकविवेकमबोध इति
 अविकल्पविकल्पमबोध इति ।
 यदि चैकनिरन्तरबोध इति
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ १८ ॥
 न हि मोक्षपदं न हि बन्धपदं
 न हि पुण्यपदं न हि पापपदम् ।
 न हि पूर्णपदं न हि रिक्तपदं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ १९ ॥
 यदि वर्णविवर्णविहीनसमं
 यदि कारणकार्यविहीनसमम् ।
 यदिभेदविभेदविहीनसमं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २० ॥
 इह सर्वनिरन्तरसर्वचिते
 इह केवलनिश्चलसर्वचिते ।
 द्विपदादिविवर्जितसर्वचिते
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २१ ॥
 अतिसर्वनिरन्तरसर्वगतं
 अतिनिर्मलनिश्चलसर्वगतम् ।
 दिनरात्रिविवर्जितसर्वगतं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २२ ॥
 न हि बन्धविवन्धसमागमनं
 न हि योगवियोगसमागमनम् ।
 न हि तर्कवितर्कसमागमनं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २३ ॥
 इह कालविकालनिराकरणं
 अणुमात्रकृशानुनिराकरणम् ।
 न हि केवलसत्यनिराकरणं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २४ ॥
 इह देहविदेहविहीन इति
 ननु स्वप्नसुषुप्तिविहीनपरम् ।
 अभिधानविधानविहीनपरं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २५ ॥
 गगनोपमशुद्धविशालसमं

अतिसर्वविवर्जितसर्वसमम् ।
 गतसारविसारविकारसमं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २६ ॥
 इह धर्मविधर्मविरागतर-
 मिह वस्तुविवस्तुविरागतरम् ।
 इह कामविकामविरागतरं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २७ ॥
 सुखदुःखविवर्जितसर्वसम-
 मिह शोकविशोकविहीनपरम् ।
 गुरुशिष्यविवर्जिततत्त्वपरं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २८ ॥
 न किलाङ्कुरसारविसार इति
 न चलाचलसाम्यविसाम्यमिति ।
 अविचारविचारविहीनमिति
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ २९ ॥
 इह सारसमुच्चयसारमिति ।
 कथितं निजभावविभेद इति ।
 विषये करणत्वमसत्यमिति
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ३० ॥
 बहुधा श्रुतयः प्रवदन्ति यतो
 वियदादिरिदं मृगतोयसमम् ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वसमं
 किमु रोदिषि मानसि सर्वसमम् ॥ ३१ ॥
 विन्दति विन्दति न हि न हि यत्र
 छन्दोलक्षणं न हि न हि तत्र ।
 समरसमग्नो भावितपूतः
 प्रलपति तत्त्वं परमवधूतः ॥ ३२ ॥
 इति पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

अथ षष्ठमोऽध्यायः ॥
 बहुधा श्रुतयः प्रवदन्ति वयं
 वियदादिरिदं मृगतोयसमम् ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिव-
 मुपमेयमथोह्युपमा च कथम् ॥ १ ॥
 अविभक्तिविभक्तिविहीनपरं
 ननु कार्यविकार्यविहीनपरम् ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं

यजनं च कथं तपनं च कथम् ॥ २ ॥
 मन एव निरन्तरसर्वगतं
 ह्यविशालविशालविहीनपरम् ।
 मन एव निरन्तरसर्वशिवं
 मनसापि कथं वचसा च कथम् ॥ ३ ॥
 दिनरात्रिविभेदनिराकरण-
 मुदितानुदितस्य निराकरणम् ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 रविचन्द्रमसौ ज्वलनश्च कथम् ॥ ४ ॥
 गतकामविकामविभेद इति
 गतचेष्टविचेष्टविभेद इति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 बहिरन्तरभिन्नमतिश्च कथम् ॥ ५ ॥
 यदि सारविसारविहीन इति
 यदि शून्यविशून्यविहीन इति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 प्रथमं च कथं चरमं च कथम् ॥ ६ ॥
 यदिभेदविभेदनिराकरणं
 यदि वेदकवेद्यनिराकरणम् ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 तृतीयं च कथं तुरीयं च कथम् ॥ ७ ॥
 गदिताविदितं न हि सत्यमिति
 विदिताविदितं नहि सत्यमिति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 विषयेन्द्रियबुद्धिमनांसि कथम् ॥ ८ ॥
 गगनं पवनो न हि सत्यमिति
 धरणी दहनो न हि सत्यमिति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 जलदश्च कथं सलिलं च कथम् ॥ ९ ॥
 यदि कल्पितलोकनिराकरणं
 यदि कल्पितदेवनिराकरणम् ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 गुणदोषविचारमतिश्च कथम् ॥ १० ॥
 मरणामरणं हि निराकरणं
 करणाकरणं हि निराकरणम् ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं

गमनागमनं हि कथं वदति ॥ ११ ॥
 प्रकृतिः पुरुषो न हि भेद इति
 न हि कारणकार्यविभेद इति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 पुरुषापुरुषं च कथं वदति ॥ १२ ॥
 तृतीयं न हि दुःखसमागमनं
 न गुणाद्द्वितीयस्य समागमनम् ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 स्थविरश्च युवा च शिशुश्च कथम् ॥ १३ ॥
 ननु आश्रमवर्णविहीनपरं
 ननु कारणकर्तृविहीनपरम् ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिव-
 मविनष्टविनष्टमतिश्च कथम् ॥ १४ ॥
 ग्रसिताग्रसितं च वितथ्यमिति
 जनिताजनितं च वितथ्यमिति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिव-
 मविनाशि विनाशि कथं हि भवेत् ॥ १५ ॥
 पुरुषापुरुषस्य विनष्टमिति
 वनितावनितस्य विनष्टमिति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिव-
 मविनोदविनोदमतिश्च कथम् ॥ १६ ॥
 यदि मोहविषादविहीनपरो
 यदि संशयशोकविहीनपरः ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिव-
 महमेति ममेति कथं च पुनः ॥ १७ ॥
 ननु धर्मविधर्मविनाश इति
 ननु बन्धविवन्धविनाश इति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं-
 मिहदुःखविदुःखमतिश्च कथम् ॥ १८ ॥
 न हि याज्ञिकयज्ञविभाग इति
 न हुताशनवस्तुविभाग इति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 वद कर्मफलानि भवन्ति कथम् ॥ १९ ॥
 ननु शोकविशोकविमुक्त इति
 ननु दर्पविदर्पविमुक्त इति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं

ननु रागविरागमतिश्च कथम् ॥ २० ॥
 न हि मोहविमोहविकार इति
 न हि लोभविलोभविकार इति ।
 यदि चैकनिरन्तरसर्वशिवं
 ह्यविवेकविवेकमतिश्च कथम् ॥ २१ ॥
 त्वमहं न हि हन्त कदाचिदपि
 कुलजातिविचारमसत्यमिति ।
 अहमेव शिवः परमार्थ इति
 अभिवादनमत्र करोमि कथम् ॥ २२ ॥
 गुरुशिष्यविचारविशीर्ण इति
 उपदेशविचारविशीर्ण इति ।
 अहमेव शिवः परमार्थ इति
 अभिवादनमत्र करोमि कथम् ॥ २३ ॥
 न हि कल्पितदेहविभाग इति
 न हि कल्पितलोकविभाग इति ।
 अहमेव शिवः परमार्थ इति
 अभिवादनमत्र करोमि कथम् ॥ २४ ॥
 सरजो विरजो न कदाचिदपि
 ननु निर्मलनिश्चलशुद्ध इति ।
 अहमेव शिवः परमार्थ इति
 अभिवादनमत्र करोमि कथम् ॥ २५ ॥
 न हि देहविदेहविकल्प इति
 अनृतं चरितं न हि सत्यमिति ।
 अहमेव शिवः परमार्थ इति
 अभिवादनमत्र करोमि कथम् ॥ २६ ॥
 विन्दति विन्दति न हि न हि यत्र
 छन्दोलक्षणं न हि न हि तत्र ।
 समरसमग्नो भावितपूतः
 प्रलपति तत्त्वं परमवधूतः ॥ २७ ॥
 इति षष्ठमोऽध्यायः ॥ ६ ॥

अथ सप्तमोऽध्यायः ॥
 रथ्याकर्षटविरचितकन्थः
 पुण्यापुण्यविवर्जितपन्थः ।
 शून्यागारे तिष्ठति नग्नो
 शुद्धनिरञ्जनसमरसमग्नः ॥ १ ॥
 लक्ष्यालक्ष्यविवर्जितलक्ष्यो

युक्तायुक्तविवर्जितदक्षः ।
 केवलतत्त्वनिरञ्जनपूतो
 वादविवादः कथमवधूतः ॥ २ ॥
 आशापाशविवन्धनमुक्ताः
 शौचाचारविवर्जितयुक्ताः ।
 एवं सर्वविवर्जितशान्त-
 स्तत्त्वं शुद्धनिरञ्जनवन्तः ॥ ३ ॥
 कथमिह देहविदेहविचारः
 कथमिह रागविरागविचारः ।
 निर्मलनिश्चलगगनाकारं
 स्वयमिह तत्त्वं सहजाकारम् ॥ ४ ॥
 कथमिह तत्त्वं विन्दति यत्र
 रूपमरूपं कथमिह तत्र ।
 गगनाकारः परमो यत्र
 विषयीकरणं कथमिह तत्र ॥ ५ ॥
 गगनाकारनिरन्तरहंस-
 स्तत्त्वविशुद्धनिरञ्जनहंसः ।
 एवं कथमिह भिन्नविभिन्नं
 बन्धविवन्धविकारविभिन्नम् ॥ ६ ॥
 केवलतत्त्वनिरन्तरसर्वं
 योगवियोगौ कथमिह गर्वम् ।
 एवं परमनिरन्तरसर्व-
 मेवं कथमिह सारविसारम् ॥ ७ ॥
 केवलतत्त्वनिरञ्जनसर्वं
 गगनाकारनिरन्तरशुद्धम् ।
 एवं कथमिह सङ्गविसङ्गं
 सत्यं कथमिह रङ्गविरङ्गम् ॥ ८ ॥
 योगवियोगै रहितो योगी
 भोगविभोगै रहितो भोगी ।
 एवं चरति हि मन्दं मन्दं
 मनसा कल्पितसहजानन्दम् ॥ ९ ॥
 बोधविबोधैः सततं युक्तो
 द्वैताद्वैतैः कथमिह मुक्तः ।
 सहजो विरजः कथमिह योगी
 शुद्धनिरञ्जनसमरसभोगी ॥ १० ॥
 भग्नाभग्नविवर्जितभग्नो

लग्नालग्नविवर्जितलग्नः ।
 एवं कथमिह सारविसारः
 समरसतत्त्वं गगनाकारः ॥ ११ ॥
 सततं सर्वविवर्जितयुक्तः
 सर्वं तत्त्वविवर्जितमुक्तः ।
 एवं कथमिह जीवितमरणं
 ध्यानाध्यानैः कथमिह करणम् ॥ १२ ॥
 इन्द्रजालमिदं सर्वं यथा मरुमरीचिका ।
 अखण्डितमनाकारो वर्तते केवलः शिवः ॥ १३ ॥
 धर्मादौ मोक्षपर्यन्तं निरीहाः सर्वथा वयम् ।
 कथं रागविरागैश्च कल्पयन्ति विपश्चितः ॥ १४ ॥
 विन्दति विन्दति न हि न हि यत्र
 छन्दोलक्षणं न हि न हि तत्र ।
 समरसमग्नो भावितपूतः
 प्रलपति तत्त्वं परमवधूतः ॥ १५ ॥
 इति सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

अथ अष्टमोऽध्यायः ॥
 त्वद्यात्रया व्यापकता हता ते
 ध्यानेन चेतःपरता हता ते ।
 स्तुत्या मया वाक्परता हता ते
 क्षमस्व नित्यं त्रिविधापराधान् ॥ १ ॥
 कामैरहतधीर्दान्तो मृदुः शुचिरकिञ्चनः ।
 अनीहो मितभुक् शान्तः स्थिरो मच्छरणो मुनिः ॥ २ ॥
 अप्रमत्तो गभीरात्मा धृतिमान् जितषड्गुणः ।
 अमानी मानदः कल्पो मैत्रः कारुणिकः कविः ॥ ३ ॥
 कृपालुरकृतद्रोहस्तिक्षुः सर्वदेहिनाम् ।
 सत्यसारोऽनवद्यात्मा समः सर्वोपकारकः ॥ ४ ॥
 अवधूतलक्षणं वर्णैर्ज्ञातव्यं भगवत्तमैः ।
 वेदवर्णार्थतत्त्वज्ञैर्वेदवेदान्तवादिभिः ॥ ५ ॥
 आशापाशविनिर्मुक्त आदिमध्यान्तनिर्मलः ।
 आनन्दे वर्तते नित्यमकारं तस्य लक्षणम् ॥ ६ ॥
 वासना वर्जिता येन वक्तव्यं च निरामयम् ।
 वर्तमानेषु वर्तेत वकारं तस्य लक्षणम् ॥ ७ ॥
 धूलिधूसरगात्राणि धूतचित्तो निरामयः ।
 धारणाध्याननिर्मुक्तो धूकारस्तस्य लक्षणम् ॥ ८ ॥
 तत्त्वचिन्ता धृता येन चिन्ताचेष्टाविवर्जितः ।

तमोऽहंकारनिर्मुक्तस्तकारस्तस्य लक्षणम् ॥ ९ ॥
दत्तात्रेयावधूतेन निर्मितानन्दरूपिणा ।
ये पठन्ति च शृण्वन्ति तेषां नैव पुनर्भवः ॥ १० ॥
इति अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥
इति अवधूतगीता समाप्ता ॥

Encoded by Sunder Hattangadi sunderh at hotmail.com

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com
Last updated October 3, 2010
<http://sanskritdocuments.org>